

Kärt Anvelt, Mirko Ojakivi

Iseseisvust ei määra ega kinnista ükski dokument ega sellele antud allkiri.

Need sõnad lausus eile Tartu rahulepingu 90. aastapäeva kontsertaktusel oma kõnes president Toomas Hendrik Ilves. "Tõestagu seda väidet kas või seesama Tartu rahulepe, mis töötas meile igavest rahu ja iseseisvust."

Presidendi hinnangul paistis okupatsiooni pikas masendavas surutises sõjajaelne Eesti Vabariik kindlasti meie rahva hiilgavaima teosena. "Täna ausalt tagasi vaadates võiksime juba olla pigem uhked kõige selle üle, mida oleme saavutanud viimase kahe kümnendi vältel," ütles Ilves.

Presidendi sõnul on Eestile võtmelise tähtsusega vabaneda kinnismõtetest, oma traumadest pungil ajaloo hirmudest, justkui tahaksid meie liitlased Eestit "maha müüa"; et NATO "ei tule meile appi".

Kröbin ei vääri tähelepanu

☞Täpselt niisamuti peaksime suutma kainelt mõelda, et Euroopa Liidu, NATO ja ÜRO täisliikme staatus ei ole kuigivõrd lahjem vaid põhjusel, et mõni riik ei tunnusta Tartu rahulepingu jätkuvat kehtimist," lisas Ilves.

Endine peaminister ja europarlamenti saadik Andres Tarand nõustus siin Ilvesega. "Olen ka ise mitmel juhul üritanud valada õli lainetele, kui nad hakkavad tõusma, kui ida poolt mingi asi puhub. Meil on vaja leida iseenesestmõistetav väärikus. Kõik tühi krõbin ei vääri vastamist," ütles Tarand.

Professor Aadu Must ei soovi ajaloolasena anda hinnangut, kas Eesti peaks Venemaaga suhete parandamiseks loobuma igal sammul Tartu rahu tähtsuse rõhutamisest. "Ega Venemaa ise ei häbene 90 aasta eest sõlmitud rahulepingut niivõrd palju, kui meie siin Eestis arvame või kardame."

Must viitas muu hulgas ka sellele, et Eesti oli Tartu rahu sõlmides esimene riik, kes sõlmis separaatrahu "terroririigiga" ja oli seega Nõukogude Venemaa sünniloos ämmaemanda rollis.

Ilves on veendunud, et Eesti Vabariigi loojad ja Tartu rahu sõlmijad ootavad Eestilt ainult üht: et me liiguksime edasi, et Eesti diplomaatia oleks loov ja paindlik, et me suudaksime vabaneda oma kinnismõtetest.

"Kindlasti soovivad nad meil, nagu alati diplomaatia puhul, pidada silmas, et Eesti sihiks saab olla oma kodanike vabaduse ja parema elu tagamine, mis - tõdegem - ei pruugi alati ühtida mõne muu, kindlasti intellektuaalselt huvitava ülesandega, nagu näiteks oma ajaloolise õiguse tõestamisega," lisas president.

Laseme ennast tihti narritada

- Aadu Musta arvates on iga rahuleping oma olemuselt tähtis, isegi kui lepingule on järgnenud uus sõda. "Fakt jääb faktiks -Tartu rahuleping on üks meie riikluse nurgakivi," rääkis Must.

- "Tartu rahu oli silmapaistvalt tark rahu, sest lisaks sellele, et selle leppe puhul ei räägitud ainult piirist ja rahast, vaid ka kultuurivarade või arhiivide tagasitoomisest Eestisse," lisas Must. Ka Andres Tarandi sõnul ei anna Tartu rahu kuidagi ala- või üle-tähtsustada. Samal ajal poleks tema sõnul Eestil tarvis väga palju muretseda selle üle, mida Venemaa ütleb. "Ta lausub seda väga sageli meie erutamiseks ja ise siis itsitab põõsas. Laseme end liiga kergesti narritada," leidis Tarand.

- Tarandi hinnangul peame oma iseolemist ka teiste vahenditega kindlustama. Küll tuleb Tartu rahuleping välja tuua aga siis, kui Venemaa paneb meie iseseisvuse üldse kahtluse alla, teatades, et Eestit pole kunagi olnudki. "Siis on muidugi kohane öelda, et bolševik Uljanov pidas omal ajal siiski vajalikuks see leping sõlmida," ütles Tarand.